

Tuğlacı, Pars. *Tarih Boyunca İstanbul Adaları*. İstanbul: Cem Yayınevi, 1992, 2 cilt, 1120 s.

ÖZET

Tarih Boyunca İstanbul Adaları

Marmara Denizi'nde bulunan ve günümüzde İstanbul'dan vapur seferleriyle ulaşılabilen dokuz ada hakkında bilgi veren eser iki ciltten oluşmaktadır. Bu adalardan altı tanesi, Kınalı (Proti), Burgaz (Antigone), Heybeli (Halkis), Büyükada (Prinkipo), Tavşanadası (Niandros) ve Kaşıkadası (Pita) Anadolu kıyısına paralel, üç tanesi, Sedefadası (Terevintos), Yassıada (Plati) ve Sivriada (Oksia) daha geridedir. Adaların fiziki coğrafi koşulları, Antik Dönem'deki isimleri hakkında genel ansiklopedik bilgiler verdikten sonra, adaların idari, sosyal-kültürel, mimari, ekonomik tarihini inceleyip ulaşım, haberleşme, sağlık ve sosyal yardım hizmetleri, turizm, spor faaliyetleri hakkında kısa bilgiler vermiştir.

Kitapta çok zengin bir görsel malzeme kullanılmıştır: Adaların planları, haritalar, canlandırma resimler, çeşitli ressamın resimleri, şenlik-festival fotoğrafları, planları, adalarda yaşamış ünlü politikacıların, sanatçıların ve aile fertlerinin fotoğrafları yer almaktadır. Kitabın Osmanlıca belgeler ile Ermenice, İngilizce, Fransızca, İtalyanca ve Almanca eserlerden oluşan geniş bir bibliyografyası vardır. Osmanlıca belgeler zaman zaman orijinal basımları ve transkripsiyonlarıyla beraber metin içinde verilmiş, ayrıca kitabın sonuna da konmuştur.

Kitap, adalardaki sanayi faaliyetleri, madencilik, fabrika kurulmasına dair izinler ve koşulları, idari yapı, yerel yönetim birimlerinin oluşturulması, yapılan değişiklikler hakkında birinci el kaynaklar kullanarak bilgi verir. Özellikle, adalarda gelişen ticarete ve fabrika üretiminde

önemli rol oynayan kişiler hakkında gene ilk el kaynaklar kullanarak bilgi vermektedir. Eserde, Osmanlı Dönemi'nde, ticaret yapmaları ve fabrika kurmaları için adaların Hristiyan sakinlerine devlet tarafından verilen izinleri, aralarındaki yazışmaları da transkripsiyonlarıyla beraber yer almaktadır.

Adaları gezen ressam, mimar ve gezginlerden de sık sık alıntılar yapmıştır. Kitap boyunca adalarda spor faaliyetlerden ticari faaliyetlere kadar Rum, Ermeni ve Yahudi halkın sosyal, kültürel ve ekonomik hayatta Müslümanlarla beraber son derece aktif bir şekilde rol almış olduklarını görülür. Adalardaki arkeolojik çalışmalar ve mimarlık tarihi hakkında kapsamlı bilgiler içeren kitapta Osmanlı reform hareketlerinin adaların mimarisini ve yaşam tarzını nasıl etkilediğine de yer verilmiştir. Yazar incelemesinde en uzun bölümü adaların mimarisine ayırmıştır. Adalardaki mimariyi ikiye ayırarak inceler: dinî ve sivil mimari. Dinî mimariyi de kendi içinde ikiye ayırarak incelemiştir: İslami ve gayr-i İslami yapılar. Yazar alfabetik sıraya göre adalarda bulunun tüm köşkler ve evler hakkında tek tek ayrıntılı bilgi vermiştir. 19. yüzyılda Osmanlı Dönemi'ndeki sosyal hayata tanıklık etmiş bazı Avrupalıların anılarından ve 20. yüzyılın ilk yirmi yolunda doğmuş Türk yazarların Büyükada'yla ilgili eserlerinden alıntılar yaparak dönemin sosyalkültürel hayatına örnekler verir.

Kitabın yazarı, önsüzünde kendisinin adaların yerli halkından olduğunu belirtip bir adalı olarak, bu bölgedeki barışçıl hayatın devamı için eserinin bir katkı olması dileğini belirtmiştir. Fazla bilimsel analiz yapmadan ama birinci el bilimsel kaynaklar kullanılarak yazılmış bu kitabın ikinci cildinin önsüzünden sonraki sayfada kitabın yazarının 1989 belediye seçimlerinde belediye başkanlığına aday olduğunu gösteren seçim kampanyası afişlerinin, kendisiyle ilgili gazete haberlerinin yer alması bilimsel bir yöntem olmamakla beraber, bu kitap

adaların birçok yönü , özellikle mimari tarihi hakkında bilgiye ulaşmak isteyenler için bir referans kitap özelliği taşımaktadır.

Feryal Tansuğ